

БИЛДИРИВ

Дагъыстан алимлени Совети Сурияда болуп турагъна гьалгъа гёре

Сурия Араб Республикада тюрлю-тюрлю гюплени арасындагъы тюртюшювлер, адам оьлтюрювлер ва оьзге вагъшиликлер юрюлегени дёрт йьлгъа ювукъ бола. Бу улкеде лап алдыны савут къоллавлан булан миллетине, динине гёре аз санавлу халкъланы ихтиярлары ярамайгъан кюйде къыйыкъсыгъыла. Суриядагъы ишлеге жагъ кюйде тыш гючлер де къошула, олай да террорчулар да, ва шолайлыкъ булан ондагъы гьалны басылмагъа къоймайлар.

Террорчу «Ислам пачалыкъны» (ИГ) боевиклери ва оьзге савутлу гюплер Сурияда къанлы ишлени юрютелер. Олар парахат яшайгъанланы къыйнай, жазалай, Ислам дюнъясында оьчлюк тувдура, савлай Ювукъ Понтувушда бусурманланы оьзге динлени юрютегенлеге къаршы эте, питне сала.

Халкъга къаршы даву натижасында бу пачалыкъда хыйлы-хыйлы парахат яшайгъан адам къырылды, оланы арасында къатынлар, яшлар, къартлар, алимлер, кёплер яшап турагъан ерлеринден гёчюп гетди. Сыйлы Къуръанда булай айтыла (маънасы): «Бир гюнагъсыз адамны оьлтюрювю гюнагъ якъдан бары да адамланы оьлтюрювню авурлугъуна тенг».

Шо гьакъда Дагъыстан алимлени Совети тувулунгъан гьалны аварасында къала ва дюнъядагъы тюз гьакъылы гючлени суриялы халкъны къырывун токътатывгъа байлавлу гьаракатны бирикдирмеге, олай да ерли халкъны эркин улкеде яшамакъгъа ихтиярын якъламагъа ва бусурман дюнъягъа да, сав Ер юзюне де къоркъунчулукъ береген халкъара террорчуланы алдын алмагъа чакъыра.

Бугюн бизин барыбызгъа да Сурияда болуп турагъан ишлеге тюз багъа бермек бек агъамиятлы, адамлагъа «Ислам пачалыкъ» деп айтылагъан агъымны заралыны ва жагъиллеге шондан арех турмакъны гьакъында токътамай айтмагъа тарыкъ.

Нечакъы яман тийсе де, террорчуланы арасында дагъыстанлы уланлар да бар, оланы алдатып шо ёлгъа гийирген. Бизин якълы имамлар да, алимлер де кёп керенлер айтып тура, ваъза эте жагъиллер шо агъымдан сакълансын, арех болсун ва Сурияда, Иракъда дав этеген ИГ-ни сыдраларына къошулмасын деп. Жагъиллер алимлени сёзлерине къулакъасмай, гъали авур гьалгъа тарыгъан.

«Ислам пачалыкъны» башчыларыны идеология кюрчюсю такфирге асаслана. Шо адамлар тюз ёлдан тайышгъанлар. Неге туюл олар бусурман уьмметни капирикде айыплай. Олар бусурманланы къанын ва малын гьалал гьисаплай. Сурияда болуп турагъан от салывлар, яшланы ва къатынланы оьлтюрюв Ислам дин булан бир аралыгъы да ёкъ, ювукъ да туюл, неге туюл бизин дин парахатлыкъны, тазалыкъны, адилликни дини. Шолар этеген ишлеге жигъат деп айтмагъа да ярамай. Дагъыстан алимлени Совети Сурияда дав этегенлеге гюч къоллавлу гери урмагъа, тезликде савугун ари теберип, сёйлешивлер башламагъа чакъыра. Сурия халкъны

гележеги оланы къолунда, бу якъларда да, сав бусурман дюнъяда да парахатлыкъ болдурмакъ учун, жаваплыкъны англап, тезокъда ярашывлукъгъа элтеген ёлну тангламагъа тарыкъ.

Россия не заманда да араб ва бусурман дюнъя булан якъшы аралыкланы юрюте гелген ва Сурияда дав башлангъандан берли, дюнъя пачалыкълар къаршылыкъ этсе де, бу якъларда парахатлыкъны болдурмакъ учун бизин улкебиз гьаракат этивюн къоймады.

Дагъыстан алимлени Совети гьисап этеген кюйде, Россияны Сурияда этеген ишлери халкъ оьлтюрювню токътатмакъгъа, регионда парахатлыкъ болдурувгъа бакъдырылгъан.

Биз бары да бусурманлагъа ислам уьмметте ва инг башлап сыйлы Шамны топурагъында узакъ йьллагъа къатты кюйде парахатлыкъ, гелишлик болдурмакъны гьакъында Есибиз Аллагъгъа дуа этмеге чакъырабыз.

Дагъыстан алимлени Совети
15-нчи октябрь 2015 й.

Номерде:

Давлардан эсе адамлар ёлларда кёп оьле

Гетген заманны гьакъында ойлашмайлы...

Хула этмек неге ямандыр?

Айлана якъ булан гелишивлюкде

Белгили кюйде, Ислам дин инсанны яшав гьаракатына бары да тармакъларына тие. Эгер шариятны бары да талапларына ва нормаларына гёре юрюсек, биз шолар булан къайсы масъаланы да чечип боларбыз. Ислам дин, айлана якъдагъы табиятгъа зарал этмейли, айлана якъ булан гелишивлю болуп яшама чакъыра.

Агъмат гъажжи Кахаев,
Др-ни муфтисини 1-нчи орунбасары

Бир-бирде биз динни юрютов – шо янгыз биз къылагъан намазлар, ораза тутув, гъаж къылыв деп ойлаша-

быз. Озокъда, шолар Ислам динни аслу къанунларыны бирлери. Динни васиятлары буса савлай бизин яшавубузгъа тие. Эгер биз шоллагъа гёре юрюсек, шолар сёзсюз кюйде Аллагъны разилигин алма имканлыкъ берер. Тек, не амал, бир-бир адамланы юреклери, къулакълары ва гёзлери Къудратлы Аллагъны буйрукъларын гёрге ва эшитме суймей. Шо буса гъалиги дюнъяда яйылгъан кёп тюрлю яшавлукъ масъалалагъа гелтире. Балики, шолай масъалаланы бириси табиятны айлана ягъыны бузукълашамагъы болма ярай.

Айлана якъны наслыгъы ва къолайсызлыгъы бизин савлугъубузну бузукъ-

лукъгъа гелтире, ва, некъадар, багъйылы айлана якъ бизин савлугъубузну якъшылашдырма, ругъубузну беклешдирме бола ва шо Яратгъаныбызгъа сужда къылывну якъшылашдыривгъа болушлукъ этме бола.

Адамланы кёбюсю: Ислам динде табиятны аяп сакъламакъны масъалалары нечик ер тутуа? деп сорай бола. Бусурман дин алимлер: «Аллагъны суймек – Ол яратгъан затланы: табиятны, инсанни, гъайванланы ва оьслюмлюклени суймекдир», – деп айта. Анас билдирген кюйде, Пайхаммар ﷺ булай айтгъан: «Эгер шо мюгълет (тириливню гюню) ювукълашгъанда сизден бирев орнатылагъан яш

пальмма терекни алып юрюй буса, гъатта тириливню сагъатына орнат» (Агъмат, «Адаб аль-Муфррадда» Анасны абуруна таянып айтылгъан). Дагъы да Анас тапшургъан кюйде, Пайхаммар ﷺ булай айтгъан: «Эгер бусурман адам терек орнатса яда оьсюмлюклени урлукъларын чачса, ва инсан яда гъайван шоланы емишлерин, ашлыгъын ашаса, шо олар учун садагъа болажакъ» (Бухари).

Шоллукъуда, тереклер орнатыв ва оьзге тюрлю яшыл оьсюмлюклер чачыв уллу савгъатны кюрчюсюдюр. Неге туюл, инсаниятгъа пайда гелтиреген яшыл оьсюмлюклени Къудратны Еси яратгъан.

» 4

Атлы-боюнну баш жума межитинде лекция охулду

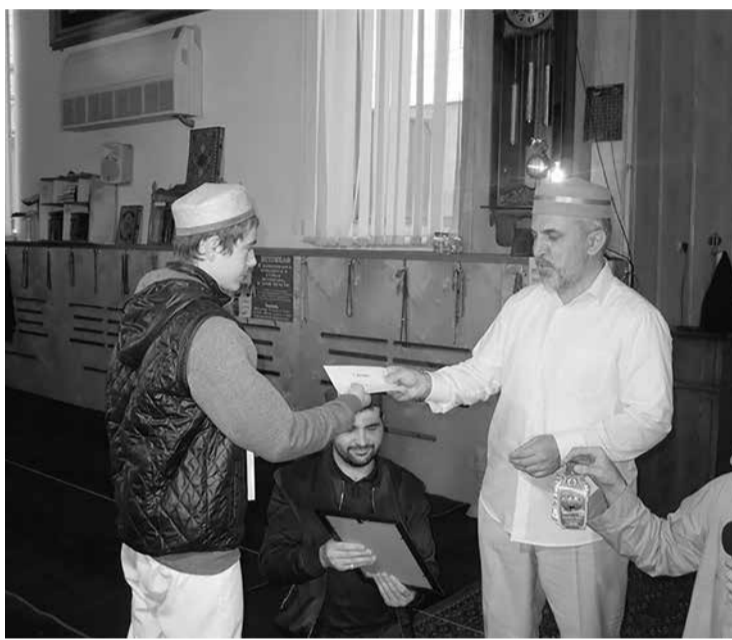
Октябрь айны ахырларында Магъачкъалыны ювугъундагы Атлы-боюн деген юртда (алдагы Ленингент) ДР-ни муфтиятыны къуллукъчулары ерли охувчулар булан ёлукъду. Республика муфтияты «Айлана якъны къоруп сакълав бусурман маданиятдан» деген проект бары гъакъда охувчулар эшитгендир. Муна шо проекте гёре «Адамны рутъ ва тыш

тазалыгъы» деген темагъа охувчулагъа насигъат этилди. Чыгъып сёйлегенлени арасында ДР-ни муфтиятыны ярыкъландырыв бёлюкню ёлбашчысы Идрис Асадулаев, Атлы-Боюн юртну имамы Салман Насрудинов, ерли мадрасаны муаллими Магъди гъажи Садрудинов, ДР-ни жагъиллени ишлерине къарайган министерликни

къуллукъчусу Михайыл Михайылов бар эди. Ёлугъувда билим алывну ва жамиятта тазалыкъ болдурувну гъакъында кёп сёз айтылды. Олай да патриот ругъланы айыкъдыраган ролик гёрсетилди, динни къанунларын биливге гиччирек конкурс оьттерилди, биринчи ерни алгъанлагъа савгъатлар да берилди.

Хасавюртда Пайхаммарны яшавуну гъакъында ва намаз къылывну конкурсу оьттерилди

25-нчи октябрьде Хасавюрт шагъарны баш жума межитинде Пайхаммарны яшавуну билимине ва намаз къылывгъа багъышланган эргишилени арасында Дёртюнчю региональный конкурс оьттерилди. ДР-ни муфтияты ва Хасавюрт районну ярыкъландырыв бёлюкю булан онгарылган бу ярышларда яшлар да (7 йылдан 15 йылгъа ерли чагъындагъылар) ва уллулар да (15 йылдан 40 йыл болгъунчакъылар) ортакъчылыкъ этдилер.

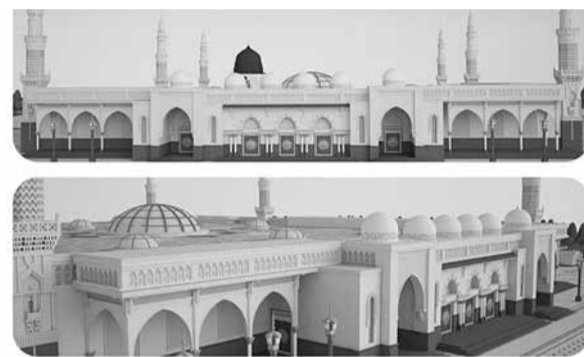

Конкурсну комиссиясына башында Магъмут Мусаев булан, районну ва шагъарны имамлары, мадрасаны муаллиimleri, озге алимлер гирди. Конкурсну гъар ортакъчысына диплом ва къыйматлы китаплар берилди. Биринчи, экинчи ва уьюнчю ерлени алгъанлагъа буса 10, 7,5 ва 5 минг манат акъча да, земзем сув да берилди. Сав-

гъатланы Хасавюрт районну имамы Ражаб гъажи Ханмирзаев ва ДР-ни муфтиятыны бу якълардагы вакили Али гъажи Сайитгъусейнов тапшурдулар. Амма савгъатланы къыйматлыгъында тюкюл иш, шолар нечакъы багъалы болса да, олар Есибизни рагъмулугъу булан тенг бирт де болмас. Булай гъаракатда гъар ортакъчы ахырат учун да уллу пайд да къазана.

Чиркейде Ругъ центр учун 1 миллион манат жыйган

Алдындагы жумагюн Буйнакск районну Чиркей юртунда Иса пайхаммарны атындагы Ругъ центрны къурулушуна ерли халкъ 1 миллион 110 минг манат жыйган болган. Охувчуланы эсине салайкъ Магъачкъалада уллу къурулуш юрюлюп турагъаны. Бу комплекс Иса пайхаммарны атын юртежек. Ону ичине Мугъаммат Пайхаммарны межити де болажакъ. Ону юрчюсюню салыву башланган ва къалган ишлерде узакъ къалмай этилежек. Пайхаммарны атындагы межит Дагъыстанда чы нечик де, савлай Россияда да лап уллусу болажакъ. Онда бир вакътини ичинде 25 минг адам намаз къылымагъа болажакъ. Тыш гёрюнюшю бу ажайып межитни Мадина ша-

гъардагы Мугъаммат Пайхаммарны межитине ошаш гележек. Ошаса да, тек Магъачкъаладагы межит бир раз башгъа болажакъ. Ону ичинде намаз къылма гелгенлер ял алмагъа болсун учун онгайлыкълар, гъатта фонтанлар да болажакъ. Ичинде бир ерден башгъа ерге чыкъмакъ учун генг ёллар терезелер, шиша къалкы межитни исбайы гёрюнюшюн бирден бир артдыражакъ.

Бу уллу къурулушгъа харж да кёп тарыгъы англашыла. Бары да тарыкъ-герек маялар халкъны акъчасына алына, шо саялы республиканы ер-еринде Чиркейде йимик акъча жыйылар оьттериле. Аллагъ буюрса, мадарлы, бай адамларыбыз да бу агъамиятлы ишден арек къалмас ва узакъ къалмай дагъыстанлылар янгы уллу межит булан октем болажакъ, сююнежек ва ону ичинде ибадат этмеге болажакъ.

Бабаюрт районну имамы жагъиллер булан ёлукъду

Дагъыстан гуманитарный институт Бабаюрт районну администрациясы булан бирче октябрь айда ерли жагъил адамланы ругъани къуллукъчулар булангъы ёлугъувун оьттерди. Ёлугъувда районну имамы Магъамматрасул Магъамматов, ДР-ни муфтиятыны Бабаюрт районда ишлейген ярыкъландырыв бёлюкню ёлбашчысы Магъаммат Гъажиев, ДГИ-ни студент советни вакили Ражаб Магъамматов, жагъиллени центрыны башчысы Гъасан Османов ортакъчылыкъ этдилер. Озьюнсю сёйлевюнде районну имамы жыйылганлагъа Пайхаммарны яшавундан бир-нече хабар айтды ва ол бусурман тюкюллеге нечик янаша болгъанын ва Ислам динни ягъган кюллерин ачыкъ этди. Чыгъып сёйлеген Ражаб Магъамматов

«Парахатлы Дагъыстан» деген проектни гъакъында айтды ва бу ёлугъув ону гъаракатына гёре юрюлегенни де къошду. Демек, гёзалгъа тутулган ишни мурады ругъ-къылыкъ ярыкъландырывгъа ва ватандаш-патриот гъислени тувдурма бакъдырылган. Шону учун ер-ерде жагъил адамлар булан ёлугъувлар оьттериле, олагъа таъсир ва тарбия англашылагъан сёз булан юрютлюе, динни байлыкъларын исиндирмекни гъайы этиле. Магъаммат Гъажиев буса, экстремизмни гъакъында айтды ва бу агъымдан сакъ болмакъ, ону арасына тюшмес учун не этмеге герекни гъакъында хабарлады. Ону сёзлерине гёре, терс ёлгъа тюшмекни аслу себеби оз динин билмейгенлик бола. Чыгъып сёйлегенлер айтагъанын ай-

тып битгенде, ерлерден соравлар берилмеге башланды. Жыйылганлар бары да гъисап этеген кюйде, экстремизмни алдын алмакъ учун аслу гъалда алдынылы иш гёрювню маънасы ажайып уллу, шолай этилсе, хыйлы яшланы террорчу къурулмагъа батылмакъдан сакъламагъа болур. Муна шолай алдынлыкъны алмакъ учун ва яшланы эсгерилген балагъдан сакълап болмакъ учун булай ёлугъувлар оьттериле. Ёлугъувдан сонг Магъамматрасул Магъамматов ва Магъаммат Гъажиев Ба-

баюрт районну ёлбашчысы булан ёлукъду. Натихада ярыкъландырыв ишлени гъакъында лакъыр этип, булай ёлугъувланы энниден сонг школарда да оьттермеге сёйлешинди.

<p>Учредитель Благотворительный фонд «Путь». Газета печатается по согласованию и одобрению Духовного управления мусульман Дагестана</p> <p>Редакционный совет Председатель редакционного совета муфтий РД Ахмад-хаджи АБДУЛАЕВ</p> <p>Главный редактор Абдул-Азиз МИЧИГИШЕВ</p>	<p>Канонический редактор Абдулла АДЖИМОЛЛАЕВ</p> <p>Дизайн, вёрстка Мухаммад МУСАЕВ Иса ОМАРОВ</p> <p>Менеджер Абдусабир АХМЕДОВ</p> <p>Газета зарегистрирована Федеральной службой по надзору в сфере связи, информационных технологий и массовых коммуникаций.</p>	<p>Свидетельство о регистрации ПИ № ФС 77-42079 от 24 сентября 2010 г. Индекс 51325 При перепечатке ссылка обязательна.</p> <p>Набрано и сверстано на компьютерной базе газеты «Ас-Салам». Отпечатано в ООО «Дом печати» по адресу: пр-т Акушинского, 20.</p> <p>Заказ № _____ Сдано в печать 31 октября 2015 г. в 18:15 Тираж 2. 250 экз.</p>	<p>Адрес редакции 367015, РД, г. Махачкала, ул. Аскерханова 13а.</p> <p>Телефоны: Редакция: (8722) 51-85-22. Подписка и доставка по г. Махачкале: 914-222. по Республике Дагестан: 8-988-699-28-24.</p> <p>E-mail: assalamweb@gmail.com; www.assalam.ru</p>
--	---	--	---

Давлардан эсе адамлар ёлларда кёп оьле

ЁЛЛАРДА ОБЛЕГЕНЛЕНИ САНАВУН КЕМИТМЕ ИМКАНЛЫКЪ БАРМЫ ВА ЁЛ ЮРЮШНЮ ОРТАКЪЧЫЛАРЫН НЕЧИК НИЗАМЛАШДЫРМА ГЕРЕК?

Бизин гъарибиз гюнден-гюн ёл юрюшню ортакъчысы бола. Биревлер автомобиль гъайдай, биревлер автотранспортну гъадавчуларыны къуллукъларындан пайдалана яда яв юривчулер гъисаплана. Барыбыз да тюрлю-тюрлю къайдаларда ёлларда тувулунагъан масъалалар булан къаршылашабыз. Аварияланы гёребиз, хатабалагъланы, оланы кърбанларыны гъакъында эшитебиз, гъар гюн дегенлей айланабызда кёп къадарда къайгъылы гъаллар болагъанны гёребиз, ва шо балагъ бизге тиймес деген ойгъа къуллукъ этебиз. Буса да, гъатта биз ёл юрюшню бары да къайдаларын къатты кюйде юрютсек де, шашыкъ гъайдавчуну яда эсирип гъайдайгъан адамны ёлуна кършы болмасбыз деген гъеч инамлыкъ ёкъ. Гъалны ёрукълашдырмакъ учун нечик болма ва не этме тюше? Ёлларда тувулунагъан масъалалардан кърорумакъ, лап яхшысы – жамиятны шо гъалдан арчымакъ учун хас къайда-ёрукъ бармы? Чинкъеси, аварияланы ва ёлларда болагъан оьлюмлени санавун кемитме сама бажарылама? Шо гъакъда сёйлемек учун биз редакциягъа ДР-ни МВД-сини УГИБДД-сини пропаганда группасыны ёлбашчысы полицияны подполковниги Исамагъаммат Султановну ва ругъаны къуллукъну вакили, Магъачкъалада Мугъаммат Аль-Ярагъыны атындагъы межитни имамы Абдулла гъажи Магъамматовну чакъырдыкъ.

– Исамагъаммат Магъамматович, бугюнлерде республикадагъы ёлларыны гъалыны гъакъында айтма боламысыз?

– Биз нечакъы суймесек де, гъалиги гъал онгайлы тюгюл. Ёылны башындан тутуп, аварияланы гёрсетивю гъай аман деген кюйде оьсюп тербей. Бугюнлеге ерли республикада ёл юрюшлени низамын бузувну натижасында болгъан авариялардан 300-ден де артыкъ адам оьлген, чинк де яманы дёргерчиклени тюбюне тюшюп, яшланы оьлегени. Бу ёылны башындан тутуп 20 яш ата-анасындан къайтмасгъа айырылгъан. Эгер алдынгы уьч ёылны ичинде биз ёл юрюшню низамын бузувну гёрсетивлерини гъалында гёбенлешивге этишме болгъан эдик бусакъ, бу ёыл оьсювню гъис этебиз. Шо гъал буса адамланы ёл юрюшню низамына бакъгъан якъдан янашыву булан байлавлу.

– Лап кёп ёл юрюшню къайдаларыны къайсы журналлары бузалар?

– Ёл юрюшню лап кёп бузулагъан къайдаларындан гёрюп гёзге увакъ-тюек деп гъисапланагъан затлар бузула, мисал учун, ярыкъ этеген алатланы пайдаландырып, аманлыкъны белбавларын, яшлар учунгъу автомобиль креслоланы къолав булан байлавлу. Оьзлер увакъ-тюек деп гъисап этилеген низам бузувланы арасында явлатып оьтген ва етип-линияланы артына чыгып гъайдавлар да бар. Буса да эсерме сюемен, гёзге увакъ-тюек деп илинеген затлардан машин гъайдавну къайдасы тувулуна. Статистика гёрсетеген кюйде, кёбюсю гезиклерде резонанс авариялагъа кёбюсю гезиклерде «увакъ-тюек» затларда низам бузув-

ны гёрсетген машин гъайдавчулар айыпланып тутула. Муна кюрчю пикру шотай пашман гъалда.

– Эсирип машин гъайдайгъанланы ортакъчылыгы булангъы хатабалагъланы санаву кемигенми, деп билме сюер эдик? Нечик чи, бизин эсибизге гелеген кюйде, ички ичеген адамланы санаву кемий бара.

– Не амал, эсирген машин гъайдавчулары айыбындан болагъан аварияланы санаву бирден-эки кемимеген. Тюз, бизин арабыздан кёплер динге бакъгъан, яшав къайдасын алышдыргъан, зараллы алымлардан, шону ичинде эсиртеген ичкилерден арчылмакъны къастын эте. Буса да, гъар гюн биз Магъачкъалада онгъа ювукъ эсирген машин гъайдавчуну тутагъаныбызны ташдырма герекиз. Эсирген гъалда машин гъайдавну такъсырын гючлендиргенге де кърарамайлы, эсирип рулну артында олтурагъанланы санаву аз болмай.

– Абдулла гъажи, муна Исамагъаммат Магъамматович, полицияны къуллукъчусу гъисапда, ёлларда низам болдурмакъ учун къаст эте. Айттылгъан бары да затлагъа гёре бизин динибиз не деп айта ва негер уйырте?

– Къудратны Еси Аллагъа макътав болсун ёлларда низам болдурвну таъмин этив булан машгъул болагъан структуралар бары яхшы. Эгер светофорланы, ёл белгилени тайдырса, бары да адамлар, оьзлер суйген кюйде машин гъайдап, уллу булгъавурлукъ болажакъны биз бек яхшы билебиз. Тек биз булай айтылагъан гъадис барны да билебиз: «Оьзюнге де, башгъалагъа да зарал этме». Яни, бусурман адамны биревге зарал этме ихтияры ёкъ. Ёлларда буса оьзюню терс низам болдурвну югюн оьзлени бойнуна ёл-патруль къуллукъну къуллукъчулары алгъанны биз англама герекиз. Ва биз, ёлларда болагъан низамны бирлешген стандартына таби бола туруп, ёл юрюшню къайдаларын сакълама герекиз. Пайхаммарны заманларында автотраспорт да, ПДД-лер де болмагъан буса да шо ёлларда оьзюню нечик тутма тюшеген байлавлу болуп

гёрсетивлер болмагъан демек тюгюл. Гъалиги Ислам дин алимлер гелген гъасилге гёре, ёл юрюшню къайдаларын сакълав – шо гъар бусурманны борчу. Шону уьстевюне де, ПДД-ни бузув гюнагъа гелтирме бола!

Машинни чалтлыгына гесим салыв ва ёллардагъы оьзге гесимлер адамланы аманлыкъын таъмин этмек учун токъташдырылгъанны англама герек. Яв юривгенлер де, машин гъайдавчулар да шо къайдаланы ва токъташдырывланы сакълама герек. Дагъы да ташдыраман – шо бизин борчубуз. Адамны къркунчусулугъун таъмин этеген бары да затны Ислам дин якълай. Ёл юрюшню къайдалары буса янгыз шону учун кьоллана. Шолагъа сансымай янашма ярамай. Юрюшню чалтлыгынын артдырып, ёлда оьлген адамны оьзюню оьлтюривчюге гъисап этеген алимлер де барны эсге салма сюемен. Шо буса – бек уллу гюнагъ. Алгъасавлукъ иблисендир деген калималаны билмек ва эсде сакъламакъ яхшы. Шо кёп тюрлю къайгъыланлы себеби.

– Бизин ёлларда къркунчусулукъ булан байлавлу гъал шотай неге болдыр?

Исамагъаммат Султанов: – Шо гъалны яхшылашдырмакъ учун бары да зат бар йимик. Насигъатлар этиле, тек адамларда тюшонюкъ ёкъ. Токъташгъан менталитетни алышдырма кыйын. Ёл юрюшню низамлы ортакъчылары болмакъ учун къаст ёкъ. Муна шогъар уллу тергев бакъдырма тюше. Англашыла, шо узакъ болжаллы иш. Мен ёлларда уллу къркунчлукълар тувулунгъан гетген асруну «кюрч» 90-нчы ёылларын эсимде сакълагъанман, машин гъайдап ва болгъан чакъы ёл низамны да буза эдилер. Гъали олай зат ёкъ. Демек, гъал алышынгъан, гележекде де алышынажакъгъа умут этемен.

Абдулла гъажи Магъамматов: – Ёллардагъы гъалны яхшылашдырмакъ муратда, мисал учун, имамланы да ва ГИБДД-ни къуллукъчуларыны да бирликдеги ишин онгарып, патруль этип, низамны бузагъанлар булан лакъырлашывлар оьтгерип кърарама

тюшедир. Насигъатлар этип, англашып, бусурман адамгъа ёлларда токъташдырылгъан къайдалагъа кършы юрюмек бусурман адам учун гюнагъ экени ташдырма герек.

Исамагъаммат Султанов:

– Гъакъыкъатда бир-бир Россия шагъарларда шотай сынав бар, шону бизде де кьоллама ярай. Жамият патруллер ишге гиришеген ерде аварияланы ва шотарда оьлегенлени санаву кемий. Мен ойлашагъан кюйде, ёлларда низам болдурмакъ учунгъу гъаракатда савлай жамиятны гъаваслыгыны ва къастлыкъны уллу агъамияты бар, шолукъда яхшы натижалагъа да этишме бажарылар.

– Республиканы муфтиси ёлларда низамны ва аманлыкъны болдурвну масъаласын тергевсюз кыймай...

Абдулла гъажи Магъамматов:

– Гертиден де муфтият кёп иш эте: ПДД-ни сакъламакъны агъамитны гъакъында насигъатлар булангъы буклетлер чыгъарылгъан, межитлени имамларына оьзлени ваъзаларында шо темагъа гёре сёйлемек таклиф этилген. Гюрметли шайх Сайит апендини «Машин гъайдавчулагъа насигъатлар» деген китабы кёп пайда гелтирди.

Исамагъаммат Султанов:

– Нече де яхшы болажакъ эди, шо масъаланы чечивге савлай жамият биригип кършалса. Пропаганда ишде кёп зат этме бажарыла.

– Буса да, кьодуланы гючлендирмек яда профилактика – шоланы къайсы артыкъ асув бере?

Исамагъаммат Султанов:

– Янгыз бир-бирине барышдырып! Янгыз насигъат берив ва янгыз такъсырлав тийишли натижа бермей. Шоланы уьстевюне, жамиятны ягъындан да айыплав болма герек. Буссагъат шо жамият айып не къайдада болма гереки гъакъында айтма кыйыын, тек шо къайдадан яхшы асув чу болажакъ эди.

Абдулла гъажи Магъамматов:

– Жамиятгъа ёлларда болагъан аварияланы, шоланы кърбанларыны артып тербейген санаву булан разилешип токътама ярамай. Террор ишлерде ва гиччи давларда паракатлыкъны заманында ёлларда оьлеген чакъы адамлар оьлмей. Бизин гъарибиз ёл юрюшге байлавлу мекенли ва гъаракатчы кюйде ортакъчылыкъ этмек, лап уллу асув болур. Бу ёыл Дагъстанда кыбылкъланы яхшылашдырывну ёйлы гъисапда бидирилген, демек оьзюню хасиятын алышдырмакъ учун имканлыкъ ачылгъан. Ёлларда низамын яхшылашдырмакъ, ёл юрюшню низамын бузмай юрюмек, лайыкълы болма, бирев-биревге ёл кыйма, гъар тюрлю къазаплыкъны арек ташлама герек. Ёл юрюшню улгюлю ортакъчысы болуп, ич дюньясы булан да яхшы якъгъа багъып алышынажакъгына инанаман.

– Бугюнго теманы арагъа салып ойлашывда ортакъчылыкъ этгенигиз учун кёп савболугъуз. Айттылгъан затлардан охувчулар оьзлеге пайда алыр деп умут этебиз.

Лакъырлашывну Азиз Мичигишев юрютген

Айлана якъ булан гелишивлюкде

1 « Озокьда, тереклени гесив, гъеч себепсиз оьсюмлюкде зарал этив айыпланагъан иш ва Къудратны Еси Аллагъ яратгъан гезеллик ёкълавгъа къаст этив гысаплана.

Биз Къудратны Еси Аллагъ айланадагъы табиятгъа бакъгъан якъдагъы янашывубузда бир тюрлю гесим ва ёрукьлу къайда токъташдыргъанны, бир-бир адамланы табиятгъа гъюрметсиз ва жавапсыз янашывларыннан аяп сакъламакьны тапшургъанны билме герекбиз.

Къудратны Еси Аллагъ Къуръанда булай айта (маънасы): «Сен Аллагъны алдында кёклердегилер де, ерлердегилер де: гюн, ай, юлдузлар, тавлар, тереклер, гъайванлар кёп санавдагъы адамлар тизлеринден тюшегени билмеймисен дагъы?...» (Къуръан, 22:18).

Олай да Къудратны Еси булай айтгъан (маънасы): «Гергилейде, кёклени ва ерлене яратывда, гюнню ва гечени альпынывунда, адамлар учун пайдалы маллар булан денгизлерде юзеген гемелени яратывда, кёклерден тёгюлю Аллагъ борчлу этеген ва сонг дымлыкь булан топуракьны жанландырагъан янгурда, шо топуракьда гъар тюрлю гъайванланы ерлешдиривде, еллени альшдыривда, кёкню де, ерни де аралыгъында Аллагъны пурманьна таби – булутларда – шоланы барысында да англаву адамлар учун белги бар» (Къуръан, 2:164).

Олай да, бизин гъалиги заманда бизин якъны экологияны агъамиятлы масъаларыны биригъан атындагъы татавулну сувларыны нас болувуну масъаласы, шо татавулдан таба буса Магъачкъалагъа, Каспийскиге, Избербашгъа ичеген сув геле.

Къудратны Еси булай айта (маънасы): «Сиз оьзюгюз ичеген сувну гъакъ-

ында ойлашамы экенсиз? Булутлардан таба сувну йибереген сизмисиз яда Менменми?» (Къуръан, 56:68, 69).

Адамлагъа, гъайванлагъа, къушлагъа ва оьсюмлюкдегичек учун сувну сакъламакь Къудратны Еси Аллагъгъа сужда къылывну къайдаларыны биригъан. Токътагъан суву булангъы гъавузлагъа, къуюлагъа яравун этивню яда сув сакъланагъан оьзгелени нас этивню Ислам дин къатты кюйде гери ура. Пайхаммар ﷺ муьминлеге булай бுவаргъан: «Налат беривге гелтирме болагъан уьч ишден сакъ болугъуз – тереклени салкъынында адамлар ял алагъан ерлерде, ёлда ва сув гъавузларда (ичме сув алынагъан) гъажатыгъызыны этивден сакъ болугъуз» (Муаз тапшургъан). Мундан гъасил чыгъарып айтса, Ислам динде канализация ва производство агъымланы сув гъавузлагъа яда денгизде агъыздыривну къадагъа эте, неге тюгюл, шолар сувну нас эте.

Дагъы да Мугъаммат Пайхаммар ﷺ бизин жанлы затлагъа рагъмулу болма чакъыргъан.

Пайхаммар ﷺ булай айтгъан: «Айрыча гъажатлыкь болмай туруп, ким гъатта жымчыкьны оьлтюрсе де, Къыямат гюн Аллагъ шону жавапгъа тартар». Адамлар огъар: «Гъей, Расулуллагъ ﷺ, айрыча гъажатлыкь деп негер айтма бола?», – деп сорагъанлар. Ол: «Эгер адам, азыкьгъа гъажатлы болуп оьлтюре, леззет учун оьлтюрюп, башын ташламай буса», – деп жавап берген (Насаи).

Абу Хурайра тапшургъан кюйде, Пайхаммар ﷺ ёлавчу адам ёлда кёп сувсап болгъаннны гъакьында хабарлагъан. Ол ёл бойда бир сув ичип алмакь учун, ону ичине тюшген. Сув ичип тойгъан сонг, ол авур тыныш алагъан ва дым топуракьны ялайгъан итни эс эте. Ол: «Бу ит де, мени йимик, сувсаплыкьдан яна», – деп ойлаша. Сонг, аякьгийимин чечип,

шогъар сув алып, итге ичире. Шо саялы Аллагъ ону гюнагъарыннан гече. Астгъабалар булай айтгъан: «Гъей, Расулуллагъ ﷺ, гъайванлар учун шабагъат тийишлими дагъы?» – деп сорагъан. Пайхаммар ﷺ: «Къайсы жанлы затгъа рагъмулукь этилсе де, шабагъат тийишли», – деп жавап берген» (Бухари).

Абдулла ибн Умар тапшургъан кюйде, Пайхаммар ﷺ мишикге яман янашгъаны учун жагъаннемге тюшген къатыны гъакьында хабарлагъан. О къатын, мишикни байлап, огъар аш бермей болгъан, ону оьзюне де оьзбашына азыкь излеме де къоймай болгъан (Бухари).

Ислам динде ич ва тыш тазалыкьгъа кёп тергев бериле. Мугъаммат Пайхаммарны ﷺ гъадисинде булай айтгъа: «Тазалыкь – шо динни яртъысы» (Муслим). Тазалыкь деп биз нени гёз алгъа гелтиребиз. Хас гигиена, уйде тазалыкьмы, опуракьда тазалыкьмы? Тек кёбюсю гезиклерде, бизин айланабыздагъы ерни, оьзюбюз яшавлукь этеген юртну, шагъарны тазалыгъын унутубыз.

Абу Хурайра тапшургъан кюйде, Пайхаммар ﷺ булай айтгъан: «... адамлагъа зарал этеген затны сен ёлдан тайдырсанг, шо садагъа гысаплана». Тек, не амал, бизин айланабызда оьзюбюзге зарал гелтиреген нечакъы чёпно гёребиз. Тазалыкь Ислам динни айырылмагъан гесеге гысаплана ва бусурман маданиятыны бир даражасы болуп токътай.

Табият булан байлавлу бары да затны бусурман учун ругъ ва къылыкь якъдан агъамияты бар. Айлана якъны аяп сакълав, инг башлап – шо инсаннны рагъмулу къылыкьны, онда оьр ругъкъылыкь байлыкъланы яратылывуну белгиси ва Къудратны Еси Аллагъ яратгъан бары да затгъа бакъгъан сювню гёрсетивю бола.

Гетген заманны гъакьында ойлашмайлы...

Эгер де шолай эди буса... Бары да шо шарт таклифлени бизин бирибиз де къабул этмей.

Бир минут, сужда алда болгъан затлар – бир де къайтып гелмежек гетген затлар. Авуздан чыкьгъан сёзлени къайтарып алмассан; этилген гъаракат да къайтып гелмес. Айтгъынча яда этгинче ойлаша болгъан мюгълет учуп гетген.

Буссагъатгъы замангъа айрокьда гележекге къарам бизин учун шонча да четим деп ойлашабыз, тек о алда нечик болгъаннны ва буссагъатгъы заманда нечик яшама болажагъыбызны билебиз.

Гюстав Флобер деген француз язывчу булай язгъан: «Гележек заман бизин талчыкъдыра, гетген заман буса бизин туруп тура. Муна шо саялы гъалиги заман бизин къолубуздан чыгъа». Не яхшыдыр бизин гетген заманыбыз бары. Биревлени шону булангъы илиякьлы эсге алывлары бойлай, биревлени буса онча багъыйлы тюгюл агъвалатлар эсине геле. Буса да даим де нени эсге алма ва негер гёз къаратма тюшмейген затлар бар. Бизин гъарибизни оьз тарихибиз де бар, шо да яхшы. Тарихсиз гележек де болмай. Тек бир гиччи «тек» бар...

Биз этип болгъан зат – шо гетген замангъы янгылышлардан ва яхшы ишлерден гъасил чыгъарып бажармакь. «Бир тырнавучну эки керен басма» деген яхшы айтыв бар. Янгылышны такрарламасын гетген заман уйрете, тек шону да дагъы этип болагъаны ёкъ...

Эсги затда янгы кюрчю салмакь бек четим иш. Гъатта техника якъдан шо ишни кютме бажарылса да, шо мекенли болмажагъы белгиле. Гетген заман булан бизин гъарибизни айрыча аралыгъыбыз бар. Биревлер оьзлени хатиржанлыгъын гъалиги замангъа гёчюрме къаст эте, башгъасыны,

балики, оьзлер булан гъеч айырылма суймейген леззетли эсге алывлары бардыр.

Шолай гъалгъа психологлар башгъа-башгъа баянлыкълар бере, гъар тюрлю айлан ёллар таклиф эте. Муьмин адам буса оьзю учун бир бек агъамиятлы «гъали, буссагъат» деген къайданы биле. Биз тангала не болажакьны билмейбиз; Къудратны Еси бизге тангаланы савгъат этежекми – этме-

жекми – билмейбиз. Гетекълагъан мюгълет къала. Гъали гёрсетилген шо къысгъа болжаллы мюгълет бар. Шо Омар Хайям бек тюз язгъан:

Гъей, ажжаллы, гетген тасгъа йылама,
Бугюнго ишлени тюнегюндей олчеме,
Гетген ва гележек минутда инанма.

Гъалиги (минутгъа) инан, буссагъат насипли бол!
Ругъ якъдан токъташгъан, айрыча гъакьыл – ой топлагъан адамлардан кёбюсю гезиклерде: гетген заманны, хатиржанлыкъланы, къыйынлыкъланы, къушну эркинликге йиберегенде йимик, азат этип бажарма герек.

Шо башлап четим, балики, бажарылмайгъан иш йимик гёрюнме де ярай. Буса да, ким юрек авурлукьну, хатиржанлыкьны азат этме уйренген адам натижада утма бола. Гетген замангъы гъислеринден уьстюн гелме болгъан адам оьзюню напсысында уьстюн гелме бола ва ругъ якъдан оьсме башлай. Адамгъа йибереген учун ондан гечмесе, адам шону бир заманда да англамас.

Бусурман адамгъа, гъакьыкьатда, гетген заман булан яшама къыйышмай, неге тюгюл, ол бизин яшавубуз янгыз эки сужданы аралыгъында биз токътагъан гесек замандан къурулгъаннны англай. Шолай къысгъа болжалны ичинде, гетген заман булан яшагъынча ва шону булан ялыкь тапгъынча, кёп санавдагъы агъамиятлы ва аслу ишлени этип битме герек. Бары да зат геле ва гете, шо нече де аз экенге яман ва гъажатсыз затлагъа гергев бакъдырма тюшеми экен дагъы?

Бугюн, шу мюгълет насипли яшавну башдан гечирме герек.

Муслимат Ражабова

Хула этмек неге ямандыр?

Гетген гезик биз инсан юрегинден хула этивге ва айтдыкьутду юрютовге гъасирет болувну гюнагыны гъакьында хабарладыкъ. Шо гюнагдан сакъланывгъа байлавлу болуп Расуллагъ ﷺ айтгъан кеп савдагъы сёзлени гелтирдик.

Эгер биз, минутлукъ нукъсанлыкьгъа ирия болуп, кимесе биревню башын сёйлевден, ону кемчиликлерин, кьаркьара якъдан бютюнсюзлюгюн, терс ишлерин, гюнагларын айтмай чыдама болмай буса, не этерсен дагъы? Шолай гьаллар кеп бола ва, озокьда, озюнню ругъ гьалына немкьорай янашмайгъан ва Аллагъны алдында озюнню жаваплыгъын гъис этеген адам озю этген ишни нечик тюзлейим экен деп ойлашма башлажакъ, тюзю, мунда шолай гьалны тюзлеме бек четим, нечик чи, шо адатдан тышдагъы гюнагъ. Гюнаглар тюрлю-тюрлю жураларда бола. Оланы бириси – янгъыз сизин озюгюзге ва Аллагъгъа белгили гюнагъ. Шо гюнагдан Аллагъ гечсин учун гъакъ юрекден ва теренден товбагъа тюшме герек ва тележекде шолай гюнагъ ишни бир де этмежекге негет этме тарыкъ. Сизге ва башгъалагъа тиеген гюнагъ учун сизден Аллагъ гечсин саялы, сиз озьоне хула этген, башын сёйлеген адам сизден гечме герек. Яни, ону менлигин кьайтарма ва гечмекни тилеме тарыкъ.

Узакъ заман хула этип, гюнагъ кьазанып тургъан адам, сонг гьекюнюп, энни озю хула этген адамланы нечик табажакъны ва гечмекни тилежекни билмейген гезиклер де бола. Бирлери оьлген, бирлери йыракьлагъа гетген, бирлери белгисиз тас болгъан. Айыпдан нечик чайылма герекни билмейген шолай гезиклерде, алданокъ Аллагъны алдына товбагъа тюшюп, «Аль-Фатигъа», «Аль-Игълас», «Аль-Фалакъ», «Ан-Нас» сураланы охугъуз ва Аллагъдан охугъан сураларыгъыз учун сиз озьоне хула этген адамны ругъуна шабагъат этгенни тилегиз. Шо гъакьда Расуллагъны ﷺ тюшюнде гьрген асгъабаларыны бириси айтгъан, ва ол шолай этмекни таклифин берген ва, Кьыямат-

гюн шо адам охугъан суралары учун алгъан шабагъат булан Аллагъны алдында туражакъ, деп кьошгъан. Биз де шо адам этген хула учун болгъан заралны башын тирилтмек саялы берилген шабагъат болур деп умут этебиз.

Неге янгъыз шо суралардыр? Неге тюгюл, бирев башгъаны терс ёлда башын сёйлей буса, ол озюнню шабагъатларын тас этегени белгили, шогъар гьере мунда бир тюрлю ёл бар – шо сураланы охув ва башгъа адамны башын сёйлеп этген хуласы учун этген заралны башып тирилтмек саялы береген шабагъат. Шогъар гьере гъакьыллы адамгъа озюнню гъакьында не буса да бир затны айтгъан деп кепин бузма тюшмей, эгер кимесе бирев ону айыплап сёйлеген, сёкген буса озю хулагъа тарыгъан гиши шону булан бир затны да тас этмейгенни англама герек. Хула этген адам тас эте. Неге тюгюл, хула этген адамны гъакъ ишлери ва шолар учунгъу шабагъатлары озьоне хула этилген адамгъа бериле. Шону уьстювюне, гьатта хулагъа тутулгъан адамны гюнагъларыны яргъысы гечиле буса да, деп айтыла. Хула этилген бир тюрлю ишлеге шагъатлыкь этген яда шо муратда юрюлеген жыйынларда ортакъчылыкь этген адамгъа гелгенде айтса, шо адамгъа, айрокьда ким ругъ якъдан тазаланывну ва Кьудратны Еси Аллагъ ювукъ болувну ёлуна тюшген буса шолай ерлерде болма тюшмей, ол шондан гетме герек. Ругъ якъдан озьюнню ва камиллешивню ёлуна тюшген адамгъа олай да озьлени яхшы якъларыны гъакьында айтгъан ва, озьлени арагъа салып, оланы сёгеген ва кемчиликлерин эсге алагъан жамият арада да болма тюшмей. Шо ёрукьда сёйлейген адамлар – шолар ич дюньясы бузулгъан адамлар. Сиз бар ерде башгъа биревню гъакьында яман сёйлеме башласа не этме герек? Эгер сиз о адамны таный бусагъыз, ону якълама герексиз. Гьатта сиз о адамны таныймай бусагъыз да, о адамны дурусламакъны кьастын этме герексиз. Дагъы ёгьесе, шо бусурман адам озьонден кёмек излейгенде, кьардашын якъламай кьойгъангъа тенг бола. Озью ёкъ ерде

хулагъа тарыгъан кьайсы бусурманланы да сизден якълав гьезлеме ихтияры бар.

Ягъия бин Муаз ар-Рази булай айтгъан: «Бусурманланы сени учун уьч ихтияры болсун: эгер сен огъар пайда гелтирип болмай бусанг, огъар зарал этме; эгер сен ону ушатма болмай бусанг, ону кепин бузма; эгер сен ону макътама болмай бусакъ, айыплама».

Аллагъгъа тюшюнгенлени бириси, белгили – Ибрагъим ибн Адгъам деген асгъаба болгъан. Бир гезик ону аш кьонакьлыкьгъа чакьырлар, ва ол шонда гелгенде, кимесе бирев, бир адам гечиге деп айта. Олтургъанланы бириси буса, о адам шонча да семиз, чалт юрюме болмай, деп токьташдыра. Шо сёзлени эшитген сонг, Ибрагъим ибн Адгъам, еринден туруп, шо мажлистен чыгып гете, шондан сонг ол уьч гюн ашамай тура. Сонг ол: «Мен бир заманда да адам ёкъ ерде ону гъакьында яман сёйлейген мажилисlerde, жыйынларда ортакъчылыкь этмегенмен», – деген.

Бир керен Ибн Адгъам кьонакьлыкьгъа адамлары чакьыра. Чакьырылгъанлар гелип олтургъанда, оланы арасындан бириси, мунда ёкъ адамны гъакьында яман сёзлер айта. Шо заман Ибрагъим ибн Ад-

гъам олагъа: «Сизден алда болгъан халкьлар, башлап экмек ашап, сонг этге гирише болгъан, сиз буса башлап этге гиришесиз, сонг этмек ашайсыз», – деген. Яни, ол хула гюнагъны пислиги, шо оьлген адамны этин ашайгъангъа тенг бола деп айтма суйген.

Бизин гъакъ герти иманлы ва Аллагъгъа тюшюнген ата-бабаларыбызны адилли мердешин хулагъа тюшген адамланы якълав болгъан. Олар адамланы хулагъа тутулгъан жыйынлардан янгъыз гетип кьалмагъан, айтды-кьуйтду этегенлени пысма чакьырып кьоймагъан, озюнню гъакьында яман сёзлер айтгъангъанланы даим де якълагъан. Мисал учун, бир гезик Уламны гъисабына гиреген асгъабаны гъакьында ол бир заманда да тойгъа чакьырывну кьабул этмей дегенлер. Яни, ону чакьырлар, тек ол нечик буса да бу шатлыкь, кьайсы буса да бир яхшы агъвалат булангъы чаралагъа байлавлу чакьырывланы кьабул этмей. Шосагъат Уламны Аллагъны кьабул этгенлер, асгъабалар, якълап: «Ол шо шатлыкьлагъа юрюмей, неге тюгюл, шону учун ону себеби бардыр, уяладыр, яда башгъа тюрлю кюрчо даим бардыр», – деген.

Сёгюлеген ишни яда башгъа адамларда сёгюлеген хасият-

ны эс этип, шону юрегинден гюнагълайгъан ва ичинден Аллагъ шо адамны тюзлемекни тилейген гиши насиплидир. Амма, башгъаланы кемчиликлерин, терс ишлерин гьере туруп, яман юрекли болуп, олар шолай гюнагъ иш этгени учун талчыкъмайгъан, оланы гьеземеликге гюнагълайгъанлар яман адамлардыр. Шону булан бирге, ону гюнагълай туруп, ону намусун дамгъаламакъны кьастын эте.

Бу дарсны булай натижа булан тамамлайыкъ: гъар даим де муьмин адам булан маслагъатлашыгъыз. Кьудратны Еси Аллагъгъа инанагъан адам – шо даим де гъакъ герти, рагъмулу насипатчы. Шогъар гьере озьогюзню дин кьардашыгъызны кемчиликлерини гъакьында огъар айтыгъыз, сонг да, о адамны ону намусуна ва менлигине тиймейген кюйде, сизин бирев де эшитмейген ерде айтыгъыз. Ялаябыв, айтды-кьутду, хула йимик гюнагълардан бизин юреклерибизни ва тиллерибизни Аллагъ сакъласын ва Аллагъгъа тюшюнювню канзилерине гьетерилме, оьр даражалы гьалланы сезме насип этсин!

Зайнулла гъажжи Атаев, динчи алим. Дагъыстанны муфтисини «Сады благодравия праведников» деген китабындан.

Бу дюнья — заманлыкь гьелентки

Аявлу дин кьардашлар ва кьызардашлар! Расуллагъ ﷺ кеп-кеп гезиклерде заманлыкь дюньягъа тюз янашмакъны гъажатлыгъын эсге салгъан, ва шо бир заманда да бизин юреклерибизден ва оюбуздан тайма тюшмейгенни айтгъан! Расуллагъ ﷺ булай айтгъан: «Бу дюньяда ят гиши яда ёлавчу йимик бол, ёлавчу – шо ят адам. Таныйш тюгюл ерге гелгенде, сиз узакъ кьалмай шо ерден гетежегизни анлагъан йимик болма герек. Сиз шогъар байланып кьалмажакьсыз,

неге тюгюл, сиз шонда заманлыкьгъа турасыз».

Пайхаммарны ﷺ булай сёзлери де бар: «Ёлавчу йимик бол». Гъакьыкьатда бу дюнья – янгъыз ёл, ва шо топуракьда биз, шо ёлдан оьтме герекли ёлавчулар йимик, яшама герекбиз. Муна гъакъ герти янашыв ва тюз тюшюнюв: дюнья – ёл, биз буса шонда ёлавчуларбиз. Пайхаммар ﷺ булай айтгъан: «Яда бу дюньяда ёлавчу йимик бол», олай да: «Ва озьонгню оьполени гъисабына кьош». Эрте яда геч биз бу дюньадан

гетежегиз саялы, гъакьыкьатда биз оьлюлерден гъисапланабыз. «Сен эргенге чыкьгъанда, уянгъанда ва сени напсыннг эргенге гиришгенде, сен озьонгню напсыннга ахшамны гъакьында айтма. Сен ахшамгъы замангъа гелгенде, тангалагъы гюнню гъакьында айтма. Сени жагъиллигинден дагъыжарсыз кьартлыгъына пай ал. Сен кьыставулу кюйде машгул болгъанда, сени эркин гюнннгден пай ал. Ва сени яшавунгдан озьонгню оьпюмюнге пай ал. Гертисин айтса, сен тангала сени атынг нечик болажакь-

ны билмейсен. Бугюн сизин савлугъугъуз яхшы, бугюн сиз савсуз, тангала буса сизге нечик айтажакьын билмейсиз: ярлы дежекми, аврув дежекми яда бу дюньадан гетген адам деп айтажакьмы». Шогъар гьере Кьудратны Еси Аллагъ бизге савгъат этген зат – шо савлукъ, парахат заман, гъакьыл кюйде, яшав. Биз де бу ёлда, тувмадан башланып, оьлюм булан тамамланагъан яшавну гесегинде шондан толу кюйде пайдаланма герекбиз. Жюнайд аль-Багъадиге: пайдалы билимлер деген недир? ►► 6

Бу дюнья — заманлыкъ гелентки

5 « деп сорагъанда, ол: «Пайдалы билимлер деген зат – шо Къудратны Еси Аллагъгъа, бойсынавчу гелтиреген напсы булангъы даимлик ябушувгъа тартагъан, низамынга, Къудратны Еси Аллагъны алдындагъы къоркъунчулукъгъа, пана дюньяны ва шогъар гъасиретлени гери урувгъа гелтиреген билимлер. Пайда-

лы билимлер дюньяда аз затлар булан да амал этивге, янгъыз бу дюнья булан яшайгъан, яни байлыкъ булан машгул болагъан байлардан сакъ болма уйрете. Пайдалы билимлер – шолар бу дюньяда бар затланы шолар булан яшайгъанлагъа къоймакъны уйретегенлер. Пайдалы билимлер – шолар рагъмулу болма, адамланы гъакъ герти насигъатчылары ва ойчулары болма уйретегенлер. Пайдалы билимлер адамлагъа рагъмулу болма, оланы суйме ва заманын ярлы адамлар булан йиберме уйрете. Пайдалы билимлер Къудратны Еси Аллагъ кеп суюгенлеге гъюрмет этме уйрете. Пайдалы билимлер – шолар пайда гелтиривге таргъывгъа къуршайгъанлар». Али ибн Абу-Талиб муъминлени бу дюньягъа суювню болдурагъанлардан къоругъан: «Мен сизин учун эки затдан къоркъаман: узакъ болжаллы хыяллардан ва гъаваслыкъны артына тюшювден. Демек, даимлик яшавну уланлары болугъуз, заманлыкъ дюньяны уланлары болмагъыз».

Кёбюсю дин алимлер ва таза муъминлер мекенли кюйде айтагъангъа гёре, бу дюньягъа берилген адамдан сакъ болма герек. Сизин тергевююзге таза муъминлер айтып етишилгени йимик, сакъ болувну къужурлу сёллерин гелтиребиз. Жунайид аль-Багдади булай айтгъан: «Ким, эртен уянгъанда уяливгъа (бир тюрлю масъалалагъа гёре) кант эте буса, оюзюню Есине арз этегенге тенг бола. Ким бу дюньяны ишлерине байлавлу

болуп пашман гъалда (яни, бир тюрлю дюньялыкъ ишлери тюзелмеген буса) турса, ол Къудратны Еси Аллагъгъа ачувланагъан йимик бола. Ким бай адамны алдында, ол бай деген себеп булан, юваш, яда саламат болса, ону иманлыкъгъаны уыч пай

этгенде эки пайы тая». Саламатлыкъ, ювашлыкъ – адамны яхшы якълары, тек байланы алдына ва олар шолай экени учун тюгол. Муъмин адам учун уллу хорлукъ. Шо гъакъда хабар береген гъадислер де бар.

Олай да дин алимлени бириси булай айтгъан: «Къудратны Еси Аллагъ кимни озю кеп суюген адам (вали) этип сайлама суйсе, Ол о адамны гёллерини алдында бу дюньяны жиргенч этип гёрсетер».

Ругъ насигъатчылары бириси булай айтгъан: «Гъей мюрют, оюзюнге дюньяны къой; (дюньялыкъгъа шонча да талпын, тилениликден арчылмакъ, оюзюнге кёмек этивге тилевлерден къутулмакъ учун къаст эт, тек бу дюньяны толу кюйде гери урувда оздура йиберме (яни, шо да – ахыр даража)».

Шайхлардан бирев булай айтгъан: «Эки зат бар, эгер Къудратны Еси Аллагъны къулу шоланы этсе, ювукъ заманны ичинде ол, оюзюню артына адамлар тюшежек ёлбашчы имам болажакъ. Биринчиси – дюньяны гери урув, бу дюньяны истемеслик; экинчиси – сени дин къардашларын сагъа гелтиреген авурлукълагъа ва багъыйсыз ишлеге чыдамакъ, шону булан бирге, олагъа бары да затларда яхшылыкъ ёрамакъ. Бу эки де зат – бу дюньягъа немкъорай янашыв,

АКЪАЪИД: Илмугъалдан биринчи къысым

(Мутаржим Мугъаммад ибн ал-гъажж Дибир ал-Къарахи ал-Гъучуви фи Темирханшура)

(Башы алдагъы номерде)

Халипалар

Мугъаммад саллаллагу алайги ва саллам дюньядан гетгенден сонг, гъазрат Абубакр ас-Сыдыкъ разияллагу ангу халипа болуп, эки йылдан бир аз артыкъ саламат туруп, дюньядан гетди.

Ондан сонг, гъазрат Умар бин Хаттаб разияллагу ангу он йыл ярым халипа болуп, гъижратдан йигирма уычюнчю йылда шагъит болду.

Бундан сонг, Осман бин Аффан разияллагу ангу он эки йыл къадар халипалыкъ этип, гъижратдан отуз бешинчи йылда шагъит болду.

Бундан сонг, Али бин Абиталиб разияллагу ангу беш йылгъа ювукъ халипалыкъ этип, гъижратдан къыркъынчы йылда шагъит болду.

Шол дёрт де халипа пайхаммар саллаллагу алайги ва салламны дослары ва ёлдашларыдыр. Шону учун, оланы дос гёрмек ва оланы суймек – бизге де борчдур. (Рыдван Аллагъу Та'ала 'алайгъим ажма'ин).

Таммат фи 5 мин зулкъаъидат мин санати 1332 (26-нчы сентябр 1914 й.).

Бу суаллагъа жаваплар гъазир этмеге герек:

1) Аллагъу Таала бар ва бир болмакъны неден билесиз?

2) Аллагъу Таалагъа нечик инанмагъа герек?

Къадим, бакъи, лайса, камислиги, шайги

деген не сёлер?

3) Аллагъу Тааланы сыпатлары нелер? Аланы маъналары нечик?

4) Аллагъу Тааланы исмулары? Аланы маъналары?

5) Дин ва шарият – не деген сёз?

6) Малайиклеге нечик инанмагъа герек?

7) Пайхаммарлагъа нечик инанмагъа герек?

Алар бизден нече затда артыкъ? Садакъат, таблигъ, фатанат, исмат, аманат деген сёллени маъналары?

8) Китаплагъа инанмакъ нечик болмагъа герек?

9) Къуръан ал-Карим къайсы тилде? Анда нелер баян этилген? Къуръанда баян этилген пайхаммарлар?

10) Къыяматтюнге инанмакъ нечик?

11) Къабурда соралагъан суаллар? Аланы жаваплары?

12) Сур, Мизан, Сырат не затлар?

13) Женнет, Жагъаннам не затлар?

14) Къадаргъа инанмакъ нечик?

15) Иман деген недир?

16) «Икърар»-ны сёллери ва аланы маъналары?

17) Ислам деген недир?

18) Сюннет, игъсан недир?

19) Мугъаммад алайги ссалам кимдир?

20) Мугъаммад алайги ссаламны агъвалаты?

21) Сагъабалар кимлер?

22) Аввалгъынчысы халипа ким? Экинчиси, уычюнчюсю, дёртюнчюсю кимлер?

М. Дибировну асарын арап-ажам язывдан транслитерация этген Гъасан Оразаев

дюньялыкъ яхшылыкъланы гери урув; оюзюнгю дин къардашларынга яхшылыкълар ёрав ва сени башынга тюшеген авурлукълагъа ва багъыйсыз мюгълетлеге чыдап ювукъ заманны ичинде сентден адамлар артынга тюшеген ёлбашчы этер».

Имам аш-Шазали булай айтгъан: «Инсан бу дюньяны гёрюп ярамайгъан болмайлы ва эки де дюньяны яхшылыкъларын инкар этмейли, Къудратны Еси Аллагъ ону суймес». Яни, шо инсанны къулчулугъуну оыр даражасы. Демек, ол Аллагъгъа дюньяны яхшылыкълары ва женнетни яхшылыкълары учун тюгол, Къудратны Есине Аллагъ шартларда да оюзюне сужда къылмагъа лайыкълы экенни англай. Ва имам аш-Шафии булай давам эте: «Шогъар гёре мюрют бу дюньяны къолларындын, юрегинден ташлама герек».

Бир ругъани насигъатчы оюзюню уланы-

на багъып булай айтгъан: «Уланым, бил, бу дюнья – гелеген ва гетеген гелентки ва къулу да, Къудратны Еси Аллагъны да арасындагъы бару. Адамны юрегинде бу дюньягъа бакъгъан якъда чакъы суюв бар буса, ол Къудратны Еси Аллагъны гъакъ герти къулу болмажакъ. Оюзюне геленткиси не буса да бир предметни гёрсетеген гюн айлана туруп гете. Инсанны юрегинде бу дюньягъа бакъгъан якъда чанг чакъы да суюв бар буса, ол Къудратны Еси Аллагъны гъакъ герти къулу болмас, ва, шону уыстювюне де, ол емиш хуму булан бирче ташланагъанда йимик, бу дюньяны ташламай туруп, Ону Къабул этмежек.

Сизге паракатлыкъ, Аллагъны рагъмусу ва Ону яхшылыкълы болсун!

Зайнулла гъажж Атаев, динчи алим. Дагъыстанны муфтиисини «Сады благонравия праведников» деген китабындан.

Шоларда берекет бармы?

Тавус бин Къайсандан алда иш гёрген имамлардан бириси айтгъан кюйде, биревню дёрт уланы болгъан. Ол авругъанда, уланланы бириси къалгъанларына: «Я сиз ону багъажакъсыз, сав этежексиз ва ону варислигинден бир зат да алмажакъсыз, яда огъар мен къаражакъман, ва шону учун варислики гери уражакъман», – дей. Къалгъан агъа-инилер огъар: «Огъар къара, савлугъуна бакъ, шону учун сагъа ону варислик мал-матагъындын бир зат да тиймежек», – дейлер. Шоллукъда о улан атасына къарама башлай ва ол гечингенден сонг варисликден бир зат да алмай.

Бир керен тюшонде атасы, ону янына гелип: «Пелен ерге барып, шондан юз алтын акъча ал», – дей. Уланы: «Шоларда берекет бармы?», – деп сорай. Атасы ёкъну айта.

Эртен уянгъанда, ол оюзюню тюшоню гъакъында олжасына хабарлай. Ол да: «Шо акъчаланы ал, ва шоланы берекетинден оюзюнге гъажатлы болагъан опу-

ракълар алырсан», – деп насигъат бере. Тек эри рази болмай.

Экинчи гече де шолай тюш гёре, бу гезик огъар юз динарны орнуна он динар таклиф этиле. Улан дагъы да: «Шоланы берекети бармы», – деп сорай. Атасы бар дей ва улан алма рази бола.

Улан эсгерилген ерге бара ва, акъчаны алып, базаргъа ёл чыгъа. Шонда ол эки балыкъ алып барагъан биревге ёлугъа. Улан балыкъланы багъасын сорай. Ол да багъасы бир динар экенни айта. Балыкъланы алып, ол уюне къайта, оланы къурсагъын яра ва гъарисини ичинде гъали болгъунча адамлар гёрмеген бирер инжи бюртюклер табыла.

Шо гъакъда билген ёлбашчы, шо ажайып инжилени сатып алма суюп, шо улангъа Сакил йибере. Улан инжини ажайып кеп харжгъа сата – шо алтын 30 тюеге юклене. Инжини гёрюп, гъайран болгъан ёлбашчы экинчисин де алма суюе ва шону да алма буюра, ин-

жини еси гъатта эки къабат багъа айтса да, алажагъын билдире. Вакиллер гелип, эки къабат багъа берип, уландан экинчи инжини де ала.

Бу хабар «Хилья аль-Авлия» деген китапта язылгъан. Къарт болгъан атасына къуллукъ этмек учун шо улан варислики гери ургъаны биревлеге тамаша тийме де ярай. Буса да, Къуръанны аятларына ва Расуллагъны гъадислерине къулакъасагъан Аллагъдан къоркъагъан адам учун мунда тамаша болма зат ёкъ, неге тюгол, ол уллу болгъан ата-анасына къуллукъ этген адам Къудратлы Есибизден нечик уллу шабагъат алагъаны биле. Дин китапларда язылгъан кюйде, ата-анасына гъюрмет этегенлени оylumлер узатыла, ва огъар Къудратны Еси Аллагъны рагъмулу бола. Ата-аналарыбызгъа тийишли кюйде янашма Есибиз бизге кёмек этсин!

Магъаммат Гъажиев

Дагъыстанны муфтиси, гъюрметли Агъмат гъажу Абдуллаев бу 2015-нчи йылны – бусурман кылыкъны йылы гысапта токъташдыргъан эди. Эсгерилген агъвалатгъа гъере, газетибизни бу номерден башлап

бусурманланы «кылыкъ китапларындан» бирисин бермеге сюебиз. Тюнде гелтирилген асарны къарахлы Магъаммат Дибиров кумукъ тилде язып, 1915-нчи йылда, демек, гъалиден тюпте-тюз юз йыл алгъакъда,

Темирханишурадагъы М. Мавраевни басмаханасында чыгъаргъан. Ону текстин арап-ажам язывдан кирил язывга айландырып, бизин газетибизге къазанышлы Гъасан Оразаев гъазирледи.

‘Илму ахлакъ — ахлакъ рисаласы

(Асар Мугъаммад ибн ал-гъажж Дибир ал-Къарахи ал-Гъучуви)

БИСМИЛЛАГЪИ РРАГЪМАНИ РРАГЪИМ.

Алгъамдуллилагъ Раббил ‘аламин.

Вассалату вассалам ‘али саййидал мурсалин ва ‘ала ва сагъбиги ажма’ин.

Ва багъду.

Аллагу Таала яратгъан махлукъланы арасында инсандан сыйлысы ёкъдур. Инсанды о къадар сыйлы болмакълыгы да – кылыкълары ажив, табиятлары гъезел болмакъ булан боладыр. Амма, табиятлары эрши, кылыкълары яман буса, инсандан сыйсыз зат да дюньяда гъеч ёкъдур. Алай адам бары халкъгъа душман болагъан йимик, Аллагъны да душмандыр. Яман кылыкълы гишиден гъеч гишиге пайда тиймес, зарар тиер. Ону яманлыкъларындан гиши къоркъар.

Пайхаммарыбыз Мугъаммад саллаллагу Таала алайгы ва саллам айтгъан: «Шару ннаси ман яхафу ннасу мин шариги» деп. Маънасы: «Адамланы чинк яманы – адамлар озюню яманлыкъларындан къоркъагъан гишидир».

Амма, кылыкълары ажив болса. Ол гишиден адамлага кеп пайда тиер. Ол гиши Аллагъны гъам адамны досудур. Пайхаммар алайгы ссалам айтгъан: «Хайру ннаси ман йанфау ннаси» деп. Маънасы: «Адамланы чинк яхшысы – халкъгъа пайдалы гишидир».

Ажив кылыкъ – муслиманлыкъны башыдыр. Аны учун, пайхаммар алайгы ссалам айтгъан: «Иннама бу’исту таммима макаримал ахлакъи» деп. Маънасы: «Мен ажив кылыкъны камил этмек учун йиберилим». Дагы да пайхаммар алайгы ссалам айтгъан: «Афзалул муъминина агъсанугъум ахлакъ» деп. Маънасы: «Муъминлени (муслиманланы) чинк артыгы – кылыгы ажив болгъандыр». Шол пайхаммар алайгы ссаламны сёлзлеринден билебиз: Янгыз намаз-оразу булан, закятгъа булан муслиманлыкъны камил болмай. Камил муслиман болмакъны да, дюньяда ва ахыратта талайлы болмакъны да сюеген гиши – ажив кылыкълага чархын уйретмеге герек. Иччилей, яман кылыкълага уйренсе, уллу болгъанда да ол кылыкълардан айрылып болмас. Айрылса да, кеп кыйынлыкъ булан айрылар.

Азизлерим, озюню ойлалашып къарагъыз: бир гишини Аллагу Таала да сюймесе, адамланы ягъында да ону сыйы-абур болмаса, ондан насипсиз зат не болур? Ол адам кеп талайсыз гишидир. Олай болмакъдан сакланмакъ – гъар кимге борчдур.

Балаларым, шол сёлзлеримни эсигизде саклагъыз, яман кылыкълы эдепсиз яшлагъа ёлдаш болмагъыз, олайлардан яманлыкъ сизге де югъар. Аллагу Таала барыбызны да яхшы кылыкълага къайтарсын, амин!

Ахлакъ (кылыкълар) эки тю[р]людюр. Бириси – ажив кылыкълар. Алагъа «ахлакъ гъамидат» деп айтыладыр. Экинчиси – эрши кылыкълар. Алагъа «ахлакъ зиммат» деп айтыладыр.

АХЛАКЪ ГЪАМИДА – МАКЪТАЛГЪАН КЪЫЛЫКЪЛАР

Ибадат

Ибадат – къуллукъ этмек маънасында болуп, Аллагу Таалагъа этилеген бир парздыр. Бу ибадат Аллагу Тааланы гъар бир буйругъун тутуп, гъар бир гери ургъан затындан сакланмакъ булан боладыр. Шол кюйде, ибадат этмеге биз барыбыз да борчлубуз.

Аллагу Таала сыйлы болгъан Къуръанда айтгъан: «Ва махалакълул жинни вал инса илла лайа’будуни деп. Маънасы: «Мен инсанлар булан жинлени яратмадым магъа къуллукъ этмек учун тюгюл эсе».

Аллагу Таала бизге берген ниъматланы саны-санаву ёкъдур. Шол къадар ниъматлар да берип, бизин яратып, саклап турагъан Ессибиз Аллагъа къуллукъ этмей турмагъа бизге яраму? Ыеч ярамас. Биз Аллагу Таалагъа тийишли кюйде къуллукъ этсек, Аллагу Таала да бизге ниъматланы дагъыдан-дагъы артыкъ этип берир.

Аллагу Таала, сыйлы болгъан Къуръанда: «Ва ла’ин ша-

картум лалазиданнакум» деп айтгъан. Маънасы: «Сиз шюкюр этсегиз, Мен ниъматларымны артдырымман. Шюкюр этмек – тил булан «Алгъамду лиллагъ» деп – «Аллагъа шюкюр» деп айтмакъ булан болмайдыр: гъар бир борч этген затны да тюз этип, гъар бир гъарам затдан сакланмакъ булан боладыр. Алай болгъан заманда, Аллагъа шюкюр этмек – тийишли кюйде агъар ибадат этмек булан боладыр. Аны учун, ибадат – «ахлакъ гъамидаланы» башы ва инг артыгыдыр.

Ита’ ат – мутиъ болмакъ

Мутиълик – гъар инсан озюнден уллугъа гёрсетежек бир ажив кылыкъдыр. Атагъа-анагъа, устаз ва муаллимге, ватангъа гъам ватанны сакламакъ учун къюлгъан къанунлагъа мутиъ болмакъ – гъар инсан учун тийишли бир ишдир.

Ата-анагъа мутиъ болмакъ – алагъа къуллукъ этмек булан, аланы буйрукъларын тутмакъ булан, алар сыймейген затдан сакланмакъ булан, алагъа ачыкъ юз гёрсетип, аланы юреклерин бузагъан затны этмей ва айтмай турмакъ булан боладыр.

Пайхаммар алайгы ссалам айтгъан: «Та’атуллагъи та’атул валиди ва ма’сийатуллагъи ма’сийатул валиди» деп. Маънасы: «Атагъа мутиъ болмакъ – Аллагъа мутиъ болмакъдыр, анагъа асси болмакъ – Аллагъа асси болмакъдыр».

Дагы да пайхаммар алайгы ссалам айтгъан: «Ман бара валидайгы туба лагу задаллагу фи умриги» деп. Маънасы: «Не уллу сююнчдюр ата-анагъа яхшы болгъан гишиге – Аллагу Таала огъар узакъ оьмюр берир. Устаз ва муаллимге мутиъ болмакъ – ата-анагъа къаршы этилеген мутиъликни устыюне, алар берген дарсны биллип, гъар гюн мактапгъа барып, бек къайгы этип охумакъ булан боладыр.

Ватангъа мутиъ болмакъ – ватанны сакламакъ учун къюлгъан къанунланы (низамланы) биллип, аланы юрютмек булан, ватанкъардашларына зарар болагъан затны этмек булан, ватан ва ватанкъардашлар пайда болагъан гъар бир къуллукъгъа гъазир болмакъ булан боладыр.

Устыюбюздеги адамлагъа мутиъ болмакъ да – бизге борчдур. Аллагу Таала, сыйлы болгъан Къуръанда айтгъан: «Ати’уллагъа ва ати’у ррасула ва улил амри минкум» деп. Маънасы: «Аллагъа, пайхаммаргъа, устыюбюздеги адамлагъа мутиъ болугъуз».

Гъюрмет

Бу да уллулагъа къаршы тил булан яда иш булан этилеген бир ажив сыпатдыр. Бир адам башгъалагъа не къадар гъюрмет этсе, озю де халкъдан шол къадар гъюрмет гёрюр. Гъюрметсиз болса, озюне де гъюрмет этеген гиши болмас.

Бир мажлисте баргъанда, уллулагъа тийишли ерде олтурмакъ да, уллу гиши устыюне гелген заманда олтуруп турмакъ да, уюне гиши гелгенде ачыкъ юз булан эретурп сораשמмакъ да – гъюрмет деген ажив сыпатдан магърум болмакъдыр.

Барышмакъ

Гъар кимге къаршы ачыкъ юзлю, татли тили болмакъ, гишини уялагъан масхаралардан, юрегин бузагъан сёлзлерден, тарыкъсыз кюлемекден сакланмакъ – барышмакъны эдеплериндендир.

Бир гиши булан сёллейгенде, «шуну да билмеймусан; гъали де англамадынгму; ай агъмакъ» йимик сёлзени сёлземек де; бир гиши озюне сёллейгенде, яхшы тынглап турмай, бир затны охуп яда бир затгъа къарап турмакъ да – адамлар булан барышмайгъан гишини ишлеридир.

Тюзлюк

Ишинде хыянат болагъан, сёлзюне ялгъан къатышдырагъан гишилер – гъеч бир заман талайлы болмаслар. Тюз гишини гъар ким сюер, бары халкъ агъар инаныр, огъар кемеки кеп болур. Ол гъеч хорлукъ гёрмес, гонден-гюн сыйлы болур.

Амма ишинде, сёлзюнде, ваъдасында тюз турмайгъан

гишилер – чинк насипсиз адамлардыр, аланы Аллагу Таала да сюймей, халкъ да алагъа инанмас. Хыянатлыкъ янгыз малда тюгюл, иш булан сёлзде де боладыр. Бир гиши озюне инанып айтгъан сёлзюне башгъа гишиге айтмакъ да, озю оз напсына сыймейген затны гишиге этмек де – хыянатлыкъдыр.

Пайхаммарыбыз Мугъаммад алайгы ссалам айтгъан: «Ал-аманату тажлибу рризкъа вал хийанату тажлибул факъра» деп. Маънасы: «Аминлик – байлыкъны гелтирер, хыянатлыкъ – пакъырлыкъны гелтирер».

Дагы да пайхаммар алайгы ссалам айтгъан: «Ла има на лиман ла аманата лагу ва ла дина лиман ла ‘агъда лагу» деп. Маънасы: «Аманатгъа хыянат гишини иманы ёкъдур, ваъдагъа ялгъан гишини дини де ёкъдур».

Кёмеклешмек

Дюньяда кёмексиз янгыз бир гиши бажарып болмайгъан ишлер кеп бардыр. Шону учундур адамлар бир ерде жыйылып турагъан. Ёкъ эсе гъар гиши озбашына башгъа-башгъа турар эди. Бир гиши озю бажарып болмайгъан иште башгъа гишиден кёмек далап эте. Яда ол гиши далап этмесе де, ол кёмекге гъажатлы болмакълыгы билинсе, огъар мал булан, яда илму булан, яда гъакъыл булан кёмек этмек – динибиз булан да, гъакъылыбыз булан да бек тийишли ва кеп саваплы бир ишдир гъам адамлыкъдыр.

Пайхаммарыбыз алайгы ссалам айтгъан: «Аллагу фи ‘авнил ‘абди мада ам ал’абди фи ‘авни ахигъил муслими» деп. Маънасы: «Бир гиши озюню муслиман къардашына кёмек эте туруп бар чакъы заманда, Аллагу Таала ол гишини кёмегинде болур. Амма яман ишлерде кёмеклешмек шариагъа ягъындан гери урулгъан затдыр гъам уллу гюнагъдыр.

Аллагу Таала сыйлы болгъан Къуръанда айтгъан: «Ва та’а ва нува ‘алайил бирри ва ттаква ва лата’а ва нува ‘алайил исми вал ‘удвани» деп. Маънасы: «Саваплы ишлерде кёмеклешитиз, гюнагълы ишлерде кёмеклешмегиз».

Бир гиши бир адамгъа авур ва аччы гюнлеринде кёмек этсе, озюне де шоллай бир кыйын гюн гелгенде кёмекчилер табулур. Амма кёмексиз гиши – озюне бир кыйын гюн къаршы гелгенде, озю де гишиден кёмексиз кълыр.

Пайхаммар алайгы ссалам айтгъан: «Ман арада ан тустажаба да’ватугъу ва ан тукшафа курбатугъу фалйу-фарриж ‘ан му’сирин» деп. Маънасы: «Гъар ким Аллагъа ягъындан озюне дуасы къабул болмакъны да, кыйынлыкъдан-балагъдан къуулмакъны да сыйсе, кыйынлыкъгъа тюшген гишиге кёмек этип, аны сююнчдюрсюн».

Сахават – чомартлыкъ

Чомартлыкъ – ажив кылыкъланы бирисидир. Бир адам озюнден де, уягълюсюнден де артыкъ кългъан затны бир пайын мугътажлагъа бермек – адамлыкъ булан къарагъанда, бек тийишли ишдир, Аллагъа ягъында да кеп савап болагъан, макъталгъан амалланы бирисидир. Чомартлыкъ мал булан болагъан йимик, илму-гюнер булан да боладыр. Бир гиши озю билген затны халкъгъа да уйретмеге герек бола. Уйретмесе, ол гиши къызгъанч (бахил) гиши бола.

Къызгъанчлыкъ – яман кылыкъланы арасында чинк яман бир кылыкъдыр. Къызгъанч гиши кюлунда бар затдан озю де пайда гёрмес, халкъгъа да пайда бермес. Къызгъанч гишини биченни устыюнде ятгъан итте ошатгъанлар: биченден ит озю де ашамай, ашамагъа сюегенлени де къоймай. О кюйде къызгъанч гиши де – озю де пайдаланмай, пайдаланмагъа сюегенлени де къоймай.

Пайхаммарыбыз Мугъаммад алайгы ссалам айтгъан: «Хаслатани ла ижтами’ани фи му’минин ал-бухлу ва су’ул хулкъи» деп. Маънасы: «Къызгъанчлыкъ булан кылыкъсызлыкъ – муъмин гишиде жыйылмайгъан эки хасиятдыр. Бир гиши къызгъанч да болуп, кылыкъсыз да болса, ол гиши – Аллагъа инанагъан гиши тюгюл.

(давами гелеген номерде)

– Уйде ит сакъламагъа ва оланы бир-бири булан ябушдуртмагъа яраймы?

– Одамангъа, гъавчугъа, юртну ягъасында яшайгъангъа, малын къоруп сакъламакъ ва оьзге уьзюрю себеплер учун кимесе биревге абзарында ит сакъламагъа ярай. Итлени бир-бири булан ябушдурувну гъакъында айтса буса, гери урулагъан ишлени арасына гъайван-жанланы бир-бирине кисдиригъ бола. Шоланы арасына хоразланы, итлени, къочгъарланы, оьгюзлени ва оьзгелени ябушдурув гире. Пайхаммар ﷺ шолай этивден бизин къоруй болгъан.

– Эки авлети бар къатынгишини эрге алмагъа яраймы? Олай да ол оьзю оьзюн эрге бермеге ихтиярлымы?

– Авлетлери бар тиштайпаны эрге алмагъа ярай, мунда гери урув ёкъ, уьстевюне асгъабаланы заманынды да олай этиле болгъан. Асгъабалар эрлери оьлген къатынгишилени оьзлеге эрге ала болгъан, олагъа кёмек ва тарыкъ-герек булан таъмин этмек мурат булан. Экинчи соравгъа гелсек, озокъда, къатынгиши оьзю оьзюн эрге бермеге болмай. Тиштайпаны эрге ону валиси бере. Айрылгъан ва эрге бармагъан тиштайпаланы эрге беривдеги башгъалыкъ буса, айрылгъан къызыяшны разилиги болмай туруп атасы ону эрге бермеге болмайгъанлыкъда. Амма биревлер терс кюйде ойлашагъан кюйде буса, айрылгъан тиштайпа оьзю оьзюн эрге бермеге бола.

– Йылы сув булан намаз жувунмагъа яраймы?

– Йылы сув булан намаз жувунмагъа ярай, тек артыкъ бек исси сувну къолламаса яхшы.

– Ишибизде намаз къылагъан уй бар, шонда тагъийят намаз къылмагъа тарыкъмы?

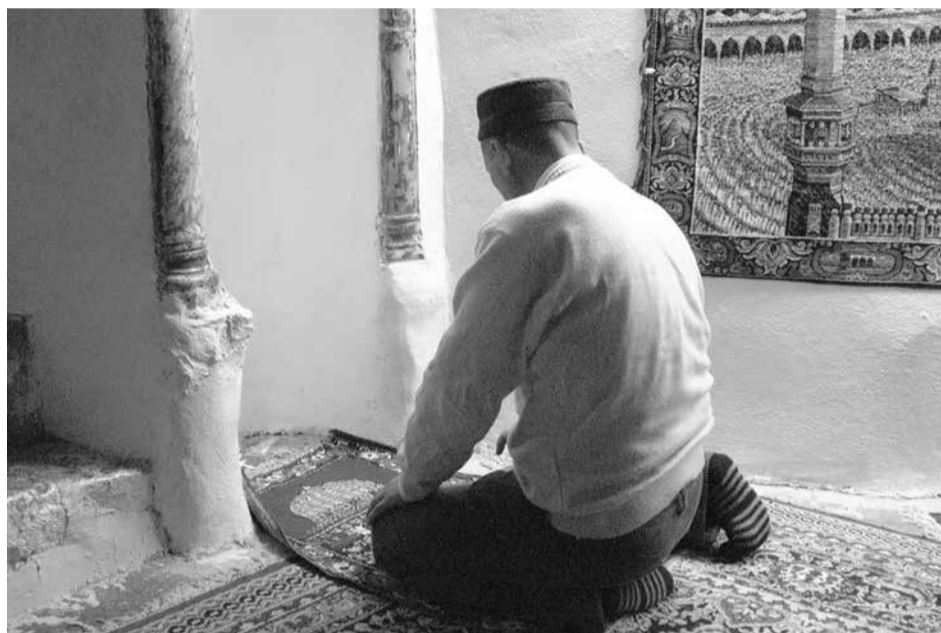
– Тагъийят намазны межитде къыла. Ону намаз къылагъан уйде къылмакъ учун, шо уй кимесе биревню еслигинде болмагъа герекмей. Ону еси шо ерни жамият пайдалансын учун, вакъфу этген болмагъа тарыкъ яда жамият учун шону сатып алмагъа герек. Межитте гиргенде, салам берген деп гъисаплагъан бу намаз, нечик къылынмагъа герекни билмейгенлер учун айттайыкъ. Межитте гиргенде олтургъанча алдын эки ракаатлы намаз къылына. Эгер олтурса, шо намаз къылывуну заманы чыгъа ва ол адам межитте гъюр-

мет этмеген деп санала. Негет булай этиле: «Мен негет этдим межитни гъюрметине Аллагъ учун эки ракаатлы тагъийят сюннет намаз къылмагъа». Эгер межитте гиргенде къайсы буса да сюннет намаз къылса (аз-зугъа, ишракъ яда аввабин болсун) шо да межитте юрюлеген сюннетте санала ва тагъийят намазны орнун тута. Олай да бир негетни ичинде бир-нече сюннет намазны къылыгъа мурат тутмагъа бола, демек бир негетде тагъийят, намаз жувунудан сонг къылынагъан намаз, аз-зугъа намазлар къошулмагъа бола. Шолайлыкъда оланы къылгъан гиши шо уьч де намаз къылгъандай зувап къазанажакъ.

– Васият язывну неден башламагъа тарыкъ?

– Васият языв уллу сюннетлерден санала. Ибн Салагъ булай айтгъан болгъан: «Васият къоймай оьлюп гетген адам ахыратда сёйлеп болмажакъ. Олай да Яратгъаныбызны пурманы булан оьлгенлер бириси дюньяда бир-бирине уьстюне барып къатнайлар, васият къоймагъанлардан къайрылары». Васият – оьле турагъанны айланасын-

дагъылагъа малын нечик пайламагъа герекни ва оьзге тапшурувланы кютовню тапшурув. Васиятда оьлген гишини артындан гюнагъ къазанып, агъ уруп йыламасын, Аллагъу таала гёрсетген ёлдан таймасын ва Пайхаммарны ﷺ сюннетин кютовню гъакъында айтгъан яхшы болур. Олай да адамлар бир-бири булангъы аралыгъын анив кюйде сакъламакъны, гъюрмет этивню ва шолай оьзгелери эстерилмек яхшы санала.

– Эр-къатын бирче яшамагъан сонг нечакъы замандан гебин бузула?

– Бу масъалада заман болжалыны бир таъсири де ёкъ. Эр-къатын нечакъы узакъ заман да айрыча яшамагъа бола ва шолайлыкъдан оланы гебини бузулмай.

Аявлу охувчулар, "Мобильный байлавлукъ" деген рубрикабызгъа SMS-лер геле. Тюпде шоланы беребиз. Шолагъа сиз де язмагъа боласыз.

**Бизин номерибиз:
8928-800-01-97**

– Бир овошланы башгъаларына альшдырмагъа яраймы? Мен эшитген кюйде шолай этив асламчылыкъгъа (риба) санала – шо буса бизин динде гъарам.

– Асламчылыкъгъа байлавлу болуп Есибиз Аллагъ Къуръанда булай айта (маънасы): «Эгер аламчылыкъ юрютовюгюзню къоймасагъыз, Аллагъ ва Ону Элчиси ﷺ сизге дав билдирежек» («Аль-Бакъара» сура, 289-нчу аят). «Аль-Фатави аль-хадисийя» деген китапта булай айтгъа:

«Аллагъ янгъыз эки гюп адамлагъа дав билдирген: асламчылыкъ булан машгъулагъа ва Аллагъны валилерине яманлыкъ этегенлеге». Шондан гёрюнеген кюйде, асламчылыкъ авур гюнагъланы бириси. Шо гъарамдан сакъланмакъ учун, асламчылыкъ ашамлыкъ сурсатда да, алтын-да да, гюмюшде де болмагъа болагъанны билмеге тарыкъ. Эген бир сурсатны шолай оьзгесине, масала будайны – будайгъа, альшдыра буса, асламчылыкъдан сакъланмакъ учун уьч шартны болдурмагъа герек. Биринчи шарт – хулул, демек эки де янны бириси де береге-

нин артгъа къоймагъа герекмей. Экинчи шарт – такабуз, демек эки де якъ малын къолдан къолгъа шо ерден гетгенче алмагъа тарыкълар. Уьчюнчю шарт – мумасалят, демек эки де альшдырылагъан мал бир авурлукъда болмагъа тарыкъ. Эгер шо шартланы бириси сама да сакъланмаса, шо альшдырыв асламчылыкъгъа (риба) айлана. Эгер де бир сурсат башгъасына, масала алма картопгъа, альшдырыла буса, оьрде эсерилген шартлардан уьчюнчюсю тая, демек олар бир авурлукъда болмагъа борч тюгюл.

– Сатыв этегенде мен кёп адамны чегегенде алдата эдим, шо гюнагъымдан нечик тазаланмагъа боламан?

– Бу соравгъа жавап бергенче инг алдын Есибиз Аллагъ Шуайб пайхаммарны халкъын олар сатыв-алыв этегенде адамланы алдатагъаны саялы жазалагъан болгъанын эсте

салмагъа сюер эдик. Нечакъы яман тийсе де, шо гюнагъ гъалиги заманда да генг кюйде ййылгъан ва мизан терезелерде гъарам этегенлерден Сорав алынагъан гюн Аллагъ булан къатты кюйде соралажакъ. Энни берилген соравгъа геллейик. Эгер кимесе бирев алывчуланы чегегенде алдата болгъан буса, огъар тез-тез товба этмеге тарыкъ. Товба

– алдангъан гишиге гереклисин къайтармакъ ва гъакъ юрекден Аллагъдан этген гюнагъы саялы гечмекни тилемек бола. Амма алдангъан гишини тапмагъа бажарылмай буса, нечакъыгъа алдатгъан бусагъыз, шончакъыгъа оланы атындан садагъа оьлешмеге тарыкъ ва Аллагъдан гюнагъыгъыз саялы гечмекни тилемеге герек.

Рузнама

Декабрь

дни	Утрений	восх.	Обеден.	После-обеден.	Вечерн.	Ночной
1	05:17	06:58	11:40	14:00	16:18	17:48
2	05:18	06:59	11:41	14:00	16:18	17:48
4	05:20	07:02	11:42	13:59	16:17	17:48
6	05:22	07:04	11:42	13:59	16:17	17:47
8	05:24	07:05	11:43	13:59	16:17	17:47
10	05:25	07:07	11:44	13:59	16:17	17:47
12	05:27	07:09	11:45	13:59	16:17	17:47
14	05:28	07:11	11:46	14:00	16:17	17:47
16	05:30	07:12	11:47	14:00	16:18	17:48
18	05:31	07:13	11:48	14:01	16:19	17:48
20	05:32	07:15	11:49	14:02	16:19	17:49
22	05:33	07:16	11:50	14:03	16:20	17:50
24	05:34	07:17	11:51	14:04	16:21	17:51
26	05:35	07:17	11:52	14:05	16:23	17:52
28	05:36	07:18	11:53	14:06	16:24	17:53
30	05:36	07:18	11:54	14:08	16:26	17:55